

Украдене щастя (стисло)

Іван Франко

Дія перша.

Події драми відбуваються в 1870-х роках в підгірському селі Незваничі. Ніч. В сільській хатині біля печі метушаться дві жінки, Анна, двадцятип'ятирічна молодиця, та її кума Настя, жінка сусіда Олекси Бабича. Молодь зібралася на вечорниці. Дівчата займаються прядінням, а парубки плетуть рукавиці. Працюючи, вони співають:

Ой, там за горою та за кремінною,

Не по правді жиє чоловік з жоною.

Парубки лякають дівчат: "Як чоловік жінки не б'є, то в ній утроба гние". Настю бентежить така пісня і розмови молоді. Вона дорікає молодим людям, щоб вони соромилися таке говорити в такому домі, бо ж люди кажуть, що там "ангели божі літають". Жінка застерігає, що, кажуть старі люди, не треба "викликати вовка з лісу", бо сказане може здійснитися. Дівчата продовжують співати.

Настя зварила вареники і запрошує молодь до вечері. Анні тривожно на душі, вона боїться, що станеться щось погане. Кума заспокоює її, жінки розмовляють про життя. Настя знає про Аннине минуле, знає, що вона зазнала кривди від рідних братів. "Все знаю, небого моя, все знаю. Як тебе брати побивали, за наймичку мали, між людей не пускали і вкінці за наймита замуж випхали, ще й на посагу покривдили", розказує жінка. Молодь, повечерявши, розходиться.

Анна з кумою залишаються наодинці. Жінка розказує Анні, що вчора приходив до їхньої хати Михайло Гурман, колишній коханий Анни. Жінка не може повірити, адже вона вважала, що Михайло давно загинув у Боснії, і на власні очі бачила лист із звісткою про його загибель. Настя говорить, що лист мусив бути фальшивим, його теж підробили брати Анни. Молодиця бідкається, бо вона обіцяла "радше в могилу піти, ніж з ким іншим до шлюбу стати", але кума радить їй про це забути, адже має чоловіка і повинна бути вірною йому. Вона каже, що Михайло все розуміє і не винить Анну. Знадвору чути тельнякання дзвоника. Жінки виходять з хати, щоб зустріти своїх чоловіків.

Як виявилось, додому прибув лише Олекса Бабич, чоловік Насті. Він розказує, що Микола ще мав якусь справу до війта, а він не хотів його чекати. Вони з Настею вирушають додому. Анна залишається сама. Нарешті прибуває і її чоловік Микола. Анна помічає, що чоловік весь у крові. Він розказує, що це його війт побив зате, що він продавав дрова.. Микола хоче подавати в суд, але дружина заперечую, кажучи, що він нічого не зможе доказати.

Вони чують стук у вікно. З надвору чути голос: "Гей, люди добрі, отворіть, не дайте душі загинути!" Не зважаючи на заперечення чоловіка, Анна відчиняє двері. До хати входить жандарм, в якому вона відразу ж впізнає Михайла Гурмана. Він проситься переночувати, бо через негоду збився з дороги. Чоловік Анни також впізнає Михайла.

Між ними починається розмова. Гурман жартує, що таки вмер і тепер прийшов по душу Миколи. Михайло допитується, чому в Миколи подряпане лице, той відповідає, що його завалило дровами.

Микола виходить, щоб принести соломи. Михайло залишається наодинці з Анною. Він розповідає їй, як сильно страждав, коли почув, що вона вийшла заміж, і проклинає її братів. Чоловік говорить, що розуміє причини її вчинку і запитує, чи кохає вона ще його. Злякана Анна відштовхує Михайла. Вона каже, щоб дав їй спокій, адже вона заміжня і вже все одно нічого не змінити. Жінка здогадується, що Михайло задумав щось проти її чоловіка. До хати заходить Микола. Анна стелить жандармові на землі. Всі лягають спати.

Дія друга.

День. Анна готує обід. Микола крутить мотузки із лози. Жінка розповідає йому про свої погані сни, нібито вона сіяла коралі і до хати вдиралися собаки. Микола каже, що це означає сльози та напасті. Тоді Анна розповідає про ще один сон, як її вбирали до шлюбу. Це викликає в Миколи жах. Він запитує дружину, чи сильно любила вона Михайла. Жінка, обурившись, каже, що про це не потрібно згадувати і відправляє чоловіка до роботи.

А сама вона все ж задумується над цим питанням. Її ще й досі "всю мороз проходить, як його згадає". Мабуть все ж вона його надзвичайно любила. А зараз дуже боїться. Боїться, що Михайло зруйнує їхнє тихе, спокійне сімейне життя. Вона передчуває якусь біду. До хати входить Микола, Анна подає чоловікові обід, а сама вирішує йти до Бабича, щоб запитати, чи їде той до ліса. Але раптом відчиняються двері і входять жандарм, війт, Олекса Бабич, присяжний і з ними ще якийсь селянин. Миколу звинувачують у тому, що він вирізав усіх жидів у корчмі на Купінню. Проти нього всі докази, бо чоловік був у корчмі в той час, а, крім того на його одязі і санях було виявлено сліди крові. Микола заперечує, він розповідає, що це сам війт так його побив, але з цих слів тільки сміються. Чоловіка заарештовують.

Жандарм залишається в хаті, щоб нібито допитати дружину підозрюваного. Залишившись з Анною на самоті, Михайло все ж дізнається, що та все ще любить його. Він говорить, що їх щастя вкрали, але тепер вони все ж будуть разом. До хати знову вводять Миколу. Чоловік просить дружину, щоб вона не забувала його. Миколу виводять і відправляють в місто. "От тобі й ангели божі понад хатою перелетіли!" — зітхає жінка.

Дія третя.

Свято. Молодь збирається перед корчмою на танці. Тут же є і декілька старших жінок, які зібралися поговорити та поглянути на розваги молоді. Вони обговорюють останні події. Зайшла мова і про Миколу з Анною. Пішли чутки, що Миколу таки повісять. Настя повідомляє жінкам, що Михайло Гурман зачастив до Анни, нібито щоб шукати спільників господаря. Жінка розповідає про минуле своєї куми, проте, що брати змусили Анну вийти за Миколу, а насправді вона любила Михайла Гурмана.

До корчми заходить Анна і підходить до гурту жінок. Вони відкрито вороже до неї

ставляться. Настя дорікає кумі, що вона навіть не відвідує чоловіка. Не витримавши докірливих поглядів і повчань, Анна виходить із корчми. Врешті-решт дозволяють танці і починаються розваги.

До корчми входить Гурман, тягнучи за собою Анну. Вони також починають танцювати. Молодь розступається, залишивши Михайла з Анною самих. Парубки заявляють, що не збираються танцювати поруч з Анною, бо порядна жінка не розважалася би в той час, коли її чоловіка от-от мають повісити. Війт суворо наказує продовжити танці, та всі танцюють мляво, неохоче. Раптово музика різко припиняється і всі стають мов вкопані. Жандарм обертається і бачить Миколу, змученого і зарослого. Анна лякається, побачивши чоловіка, а Михайло розповідає, що саме завдяки йому Миколу випустили з-під варти. Анна за чоловіком вирушає додому, але їх зупиняє Гурман і каже, що також йде з ними. Утрюх вони виходять і йдуть до Миколи. Танці продовжуються.

Дія четверта.

Миколи нема вдома. Анна мотає пряжу на мотовило. Жінка з нетерпінням чекає на Михайла Гурмана, якого цілий тиждень не бачила. Вона все б відала, щоб бути з коханим: "Та й чи ж не віддала я йому все, все, щоможе віддати жінка любимому чоловікові? Навіть душу свою, честь жіночу, свою добру славу. Присягу для нього зломала. Сама себе на людський посміх віддала. Ну, і що ж! Мені байдуже! Він для мене все: і світ, і люди, і честь, і присяга."

До хати заходить Гурман. Анна запевняє Михайла, що їй вже не страшно, що не вона буде звертати увагу на людей, бо кохає його. Приходить Микола, та, побачивши, як його дружина цілується з Михайлом, тихенько зачиняє двері. Коли жандарм йде геть, Микола знову заходить до хати. Він розуміє, що його жінка давно любить Михайла. Анна признається чоловікові, що завжди кохала тільки Гурмана, а до нього нічого не відчуває. Він плаче та благає Анну, щоб хоча би при людях не показувалася з Гурманом. Проте жінка неблаганна, вона відповідає, що їй набридло все приховувати і вдавати з себе зразкову дружину. Вона хоче завжди бути з Михайлом і не збирається звертати увагу на людей. Бо коли вона з коханим, їй все одно, що скажуть люди, головне, що вони з Михайлом будуть щасливі.

До їх оселі знову входить Гурман. Вони з Миколою випивають по чарці. Микола відверто показує свою ненависть: "Здох би-сь, Михайле!" Чоловік просить Михайла лишити їх з дружиною в спокої, не руйнувати їхнє життя, але жандарм залишається непохитним. Чоловік відправляє п'яного Миколу спати. І нарешті залишається наодинці з коханою. Анна боїться, щоб її чоловік не наробив біди, проте Михайло її заспокоює.

Дія п'ята.

Хата Миколи. Анни з Михайлом немає. За столом сидять їх односельці, серед них також Настя з чоловіком. Микола напідпитку стоїть посеред хати і частує всіх горілкою. Селяни намагаються заспокоїти чоловіка, дають йому поради. Миколі розказують, як на громадській раді обговорювали його жінку. Казали, що Анна подає

недобрий приклад молоді. Миколі радять не бути таким м'яким і податливим до дружини, кажуть подати на Михайла до суду. Він може не переживати, бо всі сусіди будуть на боці Миколи і жандарма переведуть в інше місце. Микола обіцяє послухатись поради.

До оселі заходять Михайло з Анною. Між Гурманом і Миколою починається суперечка, жандарм б'є Миколу кулаком в голову. Він проганяє всіх гостей геть, бо має серйозну розмову до чоловіка Анни. Михайло докоряє чоловікові, що той занедбав роботу та господарство, а тільки вештається зі всяким п'яницями. В свою чергу розгніваний чоловік запитує, яке право жандарм має приходити до його дому і виганяти його гостей. Він дорікає Михайлові за те, що той не має сорому, бо водиться із заміжною жінкою. Гурман заявляє, що Микола змовився з братами Анни й украв у нього "найдорожчий скарб" — його кохану. Розлючений Микола кричить, що досить його й так зганьбили на ціле село, то ще й тепер злодієм називають. "Я? Вкравтобі... Я, втоптаний у болото, обдертий з честі, спокою і поваги, зруйнований, зарізаний без ножа — я, по-твоєму, виходжу ще й злодієм?" Михайло насміхається з чоловіка, каже що у нього було досить часу, щоб причарувати Анну, та не зміг, бо він — "віхоть, а не чоловік". Микола намагається вигнати Гурмана із своєї хати, але той хоче сьогодні спати в їхній хаті. Михайло показує наказ із суду, чоловіка Анни знову звинувачують у вбивстві. Чоловік, нетямлячись зі злості, рве наказ на дрібні шматочки і різко бере в руки карабін. Анна намагається розборонити чоловіків. Раптово Микола, випустивши із рук зброю, береться за сокиру і б'є Михайла нею у груди. Жандарм падає. Анна падає поруч з коханим, той пробує її заспокоїти, дякує її чоловікові, що той зробив йому послугу, бо він і сам збирався собі "таке зробити".

В той же час приходять вїт і Бабич з дружиною. З останніх сил Михайло повідомляє, що це він наклав на себе руки, бо були причини, прощається з Анною і помирає. Жінка кидається до трупа з плачем: "Михайле, Михайлику! На кого ти мене покидаєш? Що я без тебе на світі зачну?" Микола заспокоює жінку, говорячи, що з ним вона не пропаде.